

Esa Hede

LUOMISEN TYÖTÄ

Kertomuksia rakentajien taipaleilta

Esa Hede

Luomisen Työtä

Kertomuksia Rakentajista ja Rakennustyömailta

© **2025 Esa Hede**

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki,
bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9491-3

Hakemisto

Tikkurila s. 3
Kotikontujen tienoilla s. 20
Kalman hajuinen huijaus s. 29
Leppävirta s. 35
Levitunturi s. 47
Rantasalmi s. 57
Hakkila s. 63
Halmeniemi s. 71
Östersundom s. 76
Viimeiset lihatukit s. 107
Pohjoisnorjan vuonolla s. 111
Rakentamisesta ja rahan olemuksesta s. 134
Lappeenranta s. 138
Espoossa s. 147
Ahvenjärvi Etelä-Savo s. 157
Mikkeli s. 173
Östersundom ja loppuselvittelyt s. 180
Talvirakentamista Mäntyharjulla s. 195
Kotipuolen töissä 1980 luvulla s. 217
Paperitehtaiden sauhuja s. 220
Makkaratehtaan laajennus s. 229
Henkilöhaku s.243
Luova Eläjä s. 246

” Tiiätkö mitä nyt olet tekemässä ?

Kyllä tiiän.

No, kylläse sitten onnistuu ”

Ikääntynyt Sähkömies poikaselle

Tikkurila

Tihkusade kasteli hiljalleen työvaatteiden selkämykset ja saappaat tahtoivat tarttua anturakaivantojen liestyneeseen pohjaan kiinni. Urakoitiin Vantaan Tikkurilaan betonielementti taloja. Tontille tuli rakentaa kaksi paritaloa ja kaksi neljän asunnon rivitaloa, toinen näistä kaksikerroksinen. Julkisivuina oli punatiili ja osittainen valkoinen puupanelointi. Työt aloitettiin talvea vasten, lokakuussa kahdeksankymmenluvun alkupuolella. Perusmaa oli savea ja sateiden vuoksi anturakaivannot olivat liejua. Perustus oli suunniteltu valettavaksi suoraan perusmaahan ja liejussa oli hankala saapastella ja oli vaikeuksia saada muotit oikeaan valukorkoon. Työmaamestarina toimi muuan Lasse, riskin oloinen mies joka poltti sätkätupakkaa pussillisen päivässä josta hän sätkäkoneellaan pyöritteli pöllejä joka kerta kun asioin hänen valtakunnassaan eli parakkimme toisessa puoliskossa hänen toimistossaan. Parakin toinen puolisko toimi meidän työmiesten taukotupana.

Lasse oli aiemmin toiminut mestarina valtion palveluksessa lähinnä maanrakennuspuolella jonka seikan tulimme pian huomaamaan hänen toiminnassaan. Työpäällikkönä toimi insinööri Kari Vaaralahti joka myös oli osaomistajana silloisessa Hyvinkään Talorakennus nimisessä rakennusliikkeessä. Meitä oli urakkaporukassa minä ja velipojat Pauli ja Pekka sekä setämme Raino. Työmaalla oli koko rakentamisen ajan traktorikaivuri, jonka nuori kuljettaja osallistui myös aputöihin. Olin pyytänyt Lasselta sorakerrosta

anturakaivantoihin helpottamaan ja jouduttamaan muottityötä, Lasse ei kuitenkaan tähän toimeen suostunut, koska sitä ei ollut mainittu suunnitelmissa. Samoihin aikoihin työmaalle saapui katselmusmielessä Kari Vaaralahti ja Risto Suodenjoki, sekä rakennesuunnittelija, konnari, kuten Lasse häntä kutsui, joka taas johtuu konstruktitekniikan suunnittelijasta.

Karin ja Riston olin tavannut Valkealan motellilla, kun urakasta neuvoteltiin nuoremman veljeni Pekan ollessa mukana. Rakennusmestari Ristoon olin tutustunut aiemmin Vehmersalmen työmaalla, jolloin hän toimi Honkarakenteen palveluksessa. Urakoimme silloin täytetyönä Honkarakenteen hirsimökkien pystytyksiä ensimmäisen firmamme aikana ja Risto toimi näissä töissä yhteyshenkilönä. Pekka oli ehdottanut minulle tapaamista ja kertoi soittaneensa asiasta jonkun lehti ilmoituksen perusteella. Niinpä sovimme tapaamisen Valkealan motellille. Risto kertoi tapaamisen alussa, että sukunimi oli jäänyt mieleen, siksi oltiin täällä. Sovimme, että aloitamme työt sopimallamme tuntipalkalla ja urakan sopisimme myöhemmin kun pääsisin tutustumaan suunnitelmiin piirustuksineen.

Kun oltiin työmaalla jo vähän tuttuja, juteltiin niitä näitä. Aika vetelää on tämä pohja, sanoin jolloin suunnittelija kertoi perusmaan oleva stabiili ja ettei pieni rakennuksen painuma haittaa, kunhan ei tule painumaeroja. Kysyin olisiko mahdollista saada kaivantojen pohjalle soraa kuivikkeeksi ja työn jouduttamiseksi. Kaikki hyväksyivät ehdotukseni ja soraa alkoi tulla samana päivänä Karin toimesta. Suunnittelija poistui

ja jäimme vielä Riston ja Karin kanssa juttelemaan autojen luokse. Tuli puhetta harrastuksista ja Risto kertoi Karin mieltymyksestä jousimetsästykseen. Kaaripyssyt ovat varmaan joka pojalle tuttuja, taljajousesta en ollut vielä kuullutkaan. Kari otti takakontista aika teknisen näköisen taljajousen ja esitteli taulunuolia ja metsästykseen tarkoitettuja leikkurikärkiä. Tarinoidessa valkeni, että jousiase on varsinaisesti suurriistaa varten ja esimerkiksi Amerikassa ja Kanadassa jousimetsästyks on suosittu harrastus. Kysyin Karilta voisiko tämä ampua jousellaan. Noin viidentoista metrin päässä oli eristyslevypaketteja joihin oli tussilla kirjoitettu luku sata, mikä oli levyjen paksuus. Kari totesi, että se olisi hyvä maali ja sanoi ampuvansa viimeiseen nollaan. Kari viritti jousen ja lähetti nuolen sormilaukaisulla. Se osui keskelle nollaa ja teki ainakin minulle melkoisen vaikutuksen. Se myös osaltaan johti siihen, että vuosia myöhemmin erään työmaan aikana meidän koko työporukka hankki itselleen metsästysjouset.

Saatuamme soraa kaivantoihin alkoi työskentely sujua paremmin ja sateiden taas tauottua mielialakin kohentui. Rakentaminen tuntui mukavalta kuten aina, kun homma sujui ilman turhia häiritteijöitä. Koska kyseessä oli työurakka johon kuului vain kaikki kirvesmiehen työt, oli meillä firman puolesta raudoittaja ja paikallinen apumies Terho. Teimme kahden rivitalon muotit valukuntoon ja hoidimme myös itse valutyön. Ehdotin Lasselle valutyötä tehtäväksi pumppuautolla, johon tämä ei suostunut perustellen pumppua kalliimmaksi verrattuna nosturilla tehtävään suppilovaluun. Niinpä sitten hoidimme valutyön suppilon, eli jassikan avulla, kuten sitä

jotkut kutsuttivat. Suppiloon mahtui noin kuution verran betonia jota nosturin avulla liikutettiin muottien päällä ja täytettiin taas betoniauton perästä edellisen tyhjennyttyä. Työ eteni paljon hitaammin kuin pumppuvaluna tehtynä ja oli vähän sotkuisempaakin. Säästöäkään tuskin firmalle syntyi, paremminkin päinvastoin. Meidän urakassa se vain teetti turhaan ylimääräistä työtä, mutta se ei taas Lassea huolettanut.

Ryhdyimme valmistelevaan kahden paritalon perustuksia ja tähän tarkoitukseen pyysin Lassea toimittamaan lisää puutavaraa. Tämä kuitenkin vaati meitä käyttämään edellisistä muoteista purettavaa tavaraa, joka tämäkin vaatimus oli Karin ja Riston kanssa sopimamme urakan hengen vastaista. Näin kuitenkin jatkoimme työtämme ja aika pian tämän jälkeen asettaessani erästä muottisiivua paikoilleen repäisi poistamatta jäänyt vanha naula vasemman käden keskisormeen ilkeän palkeenkielen. Tämä olisi vaatinut ompeleita, mutta sidoin vain haavan ja kiedoin puutikun sideharsolla sormen alapuolelle lastaksi. Lasse poistui kopistaan jonnekin asioilleen ja soitin tämän puhelimella Ristolle kertoen tilanteemme. Hän kertoi omalla työmaallaan olevan joutilaana muottivaneria jota tämä voisi toimittaa käyttöömmee. Sitä oli kuitenkin liian vähän ja lisäksi valujälki poikkeaisi jo tehdyistä perustuksista, joten päädyimme muottilautaan ja Risto lupasi hoitaa pyytämäni määrän työmaallemme. En tiedä oliko Risto puhunut asian Lasselle vai tilasiko tavarat suoraan työmaallemme, iltpäivällä kuitenkin tavara toimitettiin eikä Lasse maininnut asiasta sanallakaan.

Yhtenä torstaina lähdimme viikonlopun viettoon kaikki neljä, saatuaamme perustukset valmiiksi, elementtiporukka aloittaisi asennuksen seuraavana päivänä. Urakan alussa ehdotin Lasselle, että teemme pitempää työpäivää ja lähdemme kotiin torstai iltaisin. Se ei Lasselle sopinut, koska sivu urakoitsijat tarvitsivat kirvesmiehiä ja mittamiestä myös perjantaisin. Lopputuloksena sovittiin, että vastaisuudessa kaksi meidän porukasta lähtisi torstaisin vuoroviikoin, Raino ja Pekka vuoroin, minä ja Pauli vuoroin.

Kun aikaisin maanantaina peruuttelin autoani pihallamme lähteäkseni taas reissulle, huomasin peilistä pienen valkean hahmon ja arvelin sen ensin jänikseksi joka oli vaihtanut turkkinsa talviväriin. Mentyäni autosta pihalle huomasin näitä olevan kaksi ja jäniksen sijaan nämä olivatkin pieniä karitsoja jotka yksi kolmesta lampaastamme oli yön aikana pyöräyttänyt navetan yhteydessä olevaan aitaukseen. Kävin keromassa asian Leenalle jatkaen taas matkaani ja poimin kylältä mukaani Rainon ja Paulin. Pysähdyimme Helsingintien varteen Korian kohdalla tapaamispaikkaamme, jonne Pekka saapui Kouvolasta toisella autollani ja otti kyytiinsä Paulin, koska itse kuljin pienellä avolava autolla ja edessä oli kolmisin ahdas matkata.

Työmaalla oli ristikkopuominosturi ja neljän miehen elementtiasennus porukka. Ensimmäisen talon, kaksikerroksisen, seinäelementtejä oli pystyssä. Meillä oli työmaalla kaksi parakkia, toinen kalustoa varten, toinen jaettuna taukotilaksi ja toimistoksi. Menin Lassen toimistoon, kuten aina maanantai aamuisin. Ensimmäiseksi hän sanoi, että

mitat eivät täsmää. Mitkä mitat? kysyin. Sokkelit on mitattu väärin, elementit eivät istu perustuksiin, sanoi Lasse. Vähän ihmetellen ja huolestuneena menin vanhimman elementtiasentajan juttusille, arvellen häntä nokkamieheksi. Arvelin ihan oikein, mies oli rakennusmestari ja asennusfirman omistaja. Terve! Onko mitoissa ongelmia, kysyin. Tarkistettiin pohjien mitat ja korot kun aloiteltiin, en ole aikaisemmin päässyt näin hyvälle pohjille, yhtään kiilapalaa alle ei ole tarvittu. Lasse oli kai tahtonut tehdä jäynää ja arvelin olisiko tämä halunnut näpäyttää takaisin, kun olin suoraan Ristolle soittanut puutavarasta.

Elementtiasennus sujui joutuisasti, yläpohjat ja välipohja asennettiin ontelolaatoista. Seinäelementit tuettiin asennuksen ajaksi betonimöykkyihin, jotka olimme valujen yhteydessä laskeneet sokkelien sisäpuolille ja jotka myöhemmin sieltä poistettiin. Juteltiin jossain vaiheessa elementti kaverin kanssa ja hän kertoi omistaneensa aiemmin rakennusliikkeen, sen jälkeen hän oli kuusi vuotta tekemättä mitään. Osti sitten vanhan nosturin ja palkkasi kolme miestä elementti asennuksiin. Keskustelu oli lyhyt, mutta siitä oli itselleni suuri apu paljon myöhemmin, elämänvaiheessa jolloin olin menettänyt kaiken rahassa mitattavan, ensimmäisen rakennusliikkeen konkurssin myötä. Jotenkin ymmärsin tuon kaverin kuuden vuoden paussin. Rakentaminen saattaa joskus tuntua melkoiselta väännöltä varsinkin työmaan johdon kannalta, työntekijöiden, firman omistajien ja asiakkaiden välimaastossa, taikka sitten yrittäjänä urakoitsijan asemassa.

Seuraava työvaihe oli vesikattojen teko. Ne me tehtiin kahden miehen porukassa, kahta taloa kerrallaan. Sähkötyöt hoiti yksi mies, vanhempi asentaja. Ontelolaattoihin hän merkitsi punaliidulla rastit sähköputkia varten, jotka porasin ja merkitsin kuluneen ajan tuntikirjanpitoon lisätyö tunneiksi. Urakkaamme ei kuulunut aputyöt, joten niiden kustannus tuli maksaa erikseen, urakkaan kuulumattomana työnä. Lasse piti kovasti rakennusliikkeen puolta ilmoittaen, ettei venttatunteja makseta. En halunnut riidellä asiasta, vaan kerroin että aputoita emme enää tee. Työmaalla oli jo kaivurimiehen lisäksi Terho, rakennusliikkeen oma mies, jonka Lasse lupasi apumieheksi.

Talvi oli kylmä ja meren läheisyydessä se tuntui vielä kylmemmältä kuin kotikylässä. Jokaisen asunnon yhteyteen tuli puurakenteinen ulkovarasto päärakennukseen liittyen. Aikataulu syistä työpäällikkö Kari tarjosi firman omaa urakkaporukkaa avuksi työmaalle. He olivat saaneet edellisen rivitalo urakkansa valmiiksi ja olisivat täytetyössä tässä, kunnes seuraava työmaansa alkaisi. Firmassa tunnettiin tuo kolmen miehen ryhmä supertimpureina. Asia sovittiin ja kaverit tulivat urakkaamme ulkovarastojen tekoon. Juttelin urakastamme porukan nokkamiehen kanssa ja kerroin mikä oli meidän ulosmaksun, eli tuntipalkan suuruus urakkalisineen. Hän piti maksua kovin pienenä aiemmin saamaansa palkkaan verraten. Sovimme kuitenkin asian ja sanoin, että maksakoon firma erotuksen, enempiä ei kuitenkaan meidän urakasta veloiteta. Näin saattoi käydäkin, koska tekivät varastot. Neljä niistä jäi meidän tehtäviksi, kun aika pian saivat taas oman työmaan. Supertimpurit olivat kyllä päteviä miehiä, tehokkaita

työssä, eivätkä aristelleet kylmää keliä. Tulivat kylläkin töihin tunnin myöhässä pitkän matkansa vuoksi, yhdellä oli matkaa 30 kilometriä. Me ajelimme Tirvalta maanantaisin 170 kilometriä ja olimme työmaalla seitsemältä. Moottorisahaa käyttelivät hurjanlaisesti runkotyössä ja paneloinnissakin, eipä sillä väliä, vuorilaudat peittivät kyllä työn jäljen. Itse käytimme työssä sirkkeliä.

Talot katettiin punatiilillä, jotka ladoimme urakkaan kuuluvana. Ilmastointimiehellä oli kysyttävää vesikaton läpivientien tiivistyksestä ja toimitin häntä menemään mestarin koppiin. Eihän Lasse pikkukengissään katolle mennyt, ei ollut vielä käynyt kopistaan edes rakennusten sisällä. Hänen tapansa oli tarvittaessa näyttää piirustuksista kulloinkin esillä ollut asia ja nokkamies eli minä hoiti loput. Niinpä sovittiin katolla asentajan kanssa, että tiivistykset tehdään lyijylevyllä. Tämä tapa kiellettiin myöhemmin ja lyijy korvattiin muulla materiaaalilla. Tuli ikkunoiden asennuksen aika. Meillä oli vielä tekemistä ulkopuolen viimeistelyissä joten Lasse esitti, että firmasta tulisi kaksi sisustus kirvesmiestä ikkunoiden asennukseen urakkaan kuuluvana. Olin alkujaan ilmoittanut, että urakka on meidän osalta valmis huhtikuun loppuun mennessä. Niinpä sovittiinkin ja koska supertimpureiden kanssa työ oli kulkenut hyvin ja oletin näin käyvän myös tällä kerralla.

Kaksi miestä tuli sitten työmaalle ja aloitti asennuksen kaksikerroksisesta talosta. Päivän mittaan katseltiin omalla porukalla, että työ eteni kovin hitaasti. Kävin illan edellä

kavereiden juttusilla. He olivat asentaneet kaksistaan yhtä karmia kerrallaan, joka olisi tämän kokoisissa ikkunoissa yhden miehen työ. Sanoin, että olisi parempi jakaa ikkunat kerralla huoneisiin ja aloittaa asennus sen jälkeen. Samoin tulisi tehdä myöhemmin listoituksen kanssa. Seuraavana päivänä parivaljakko kantoi ikkunat siihen yhteeseen asuntoon, mutta työ oli toivottoman hidasta. Olimme jutelleet asiasta omassa porukassa ja aamulla menin Lassen koppiin. Sanoin, että ei me näitä kavereita urakkaporukassa pidetä. Asennamme ikkunat itse, että sisätyöt voivat jatkua ja kaksi meistä tekee ulkotyöt loppuun. Kolmessa päivässä oli ikkunat kaikissa kahdessatoista asunnossa.

Talot oli sijoitettu siten, että tieltä katsottuna vasemmalla oli kaksikerroksinen talo, päädyssä oli neljän asunnon rivitalo ja oikealla kaksi paritaloa. Lasse oli laittanut ikkuna kaverukset väliseinien tekoon pihan päätytaloon firman tuntitöihin. Se tietysti auttoi meitä urakassa eikä tarvinnut kantaa huolta palkan pienenemisen vuoksi. Niinpä heistä ei paljoa välitetty, katsottiin vain, että työn laatu oli kelvollista.

Putkimiehet tulivat väliseinien runkovaiheessa, kaksi veljestä, joista oli meille suurta iloa, olivat paikallisen putkifirman palveluksessa ja tekivät putkityöt urakalla. Perustusvaiheessa he olivat käyneet asentamassa kaukolämpö putkistot ja viemäröinnit. Toinen veljeksistä oli minua vähän vanhempi, toinen nuorempi. He olivat päteviä ja joutuisia työssään, mutta aina milloin olivat keskenään työhön liittyvissä asioissa, heidän sananvaihtonsa oli yhtä huutamista milloin mistäkin asiasta.

Varmaan siksi he jakoivat työnsä niin, että molemmat työskentelivät yksin, omissa oloissaan. Riitely ei kuitenkaan ollut pahansuopaa, pikemminkin koomista ja oli meille kuin hyvää työpaikka viihdettä. Sanoin joskus heille, että meitä on porukassa kolme veljestä ja setämme. Neuvotellaan kyllä työmaa asioista, mutta ei meidän tarvitse huutaa ja riidellä.

Tuli sitten sekin päivä, että viinan käytöstä tuli sanomista. Olin jo aiemmin huomannut ikkunoita asentamaan tulleen parivaljakon mestoilla jokusen tyhjän pullon. Yhtenä päivänä Paulikin oli innostunut heidän kanssaan ryypyille, ruokatunnilla olivat käyneet vielä Alkossa. Kyllähän mekin se huomattiin. En tiedä mitä Lasse oli Paulin kanssa jutellut, kutsui kuitenkin minut koppiinsa sanoen, että juopottelu työmaalla ei sovi. Se on nyt lopputili Paulille, hän sanoi jyrkästi. Sanoin että kirjoita sitten neljä lopputiliä saman tien, ei mekään tänne kolmistaan jäädä. Meillä oli työurakkasopimus eikä siinä ollut sanktioita työporukan irtisanoutumiselle.

Kerroin vielä, että firman miehet olivat juopotelleet työmaalla pitkin matkaa. Tässä vaiheessa olimme Paulin kanssa tehneet väliseinät päätytalon kolmeen asuntoon. Parivaljakko nikkaroi edelleen ensimmäistä asuntoa. Sen jälkeen ei heitä enää ilmaantunut.

Tuli sitten harjakaisten aika. Tilaisuus alkaisi nyt perjantaina kello neljätolsta ja olisi neljään asti palkallista aikaa. Aamupäivällä rakentelimme yhteen asuntoon pitkän pöydän ja penkit. Lasse tuli sanomaan pihalla, että Pauli antoi rahaa pyytäen käymään viinakaupassa, mitä minä teen. Olin vähän

Kertomuksia rakentamisesta ja rakennustyömailta. Hauskoja sattumuksia ja haastavia hommia

Luomisen Työtä on kirja, joka valaisee rakentamisen koko kirjoa, joka on muutakin kuin pelkkää naulaamista ja laudan katkontaa, sekä avaa rakentamisen arkea myös alaa vähemmän tuntevalle lukijalle.

Kirja on myös kuvausta kaveruudesta, ystävydestä ja yhdessä tekemisen riemusta ja myös arvostuksesta rakentajia, rakennuttajia sekä kaikkia kavereita kohtaan, joiden kanssa olen saanut työskennellä juuri sillä toimialalla, joka on aina ollut itselleni mieluisinta.

Rakentamisorganisaatiossa on selkeä, hyväksi koeteltu säännöstö jota kaikkien osapuolten sitä noudattaessa rakentaminen on vaivatonta ja sujuvaa niinkuin luomisen työ.

Sama säännöstö auttaa myös osaltaan perkaamaan alalta sinne kuulumattoman epäarterveemmän aineksen, niin tekijät kuin myös teettäjät.

BoD

